

Нинішні події в Україні вкотре продемонстрували всьому демократичному світу, наскільки важливими є свобода слова, правдивість інформації, та яку велику роль у донесенні правди до суспільства відіграє професійна робота журналістів. Саме завдяки журналістам люди знають правду про війну: про жahlivні злочини окупантів, про героїчний спротив українців, про згуртованість і мужність наших громадян. Медійники вкотре довели — **ЖУРНАЛІСТИ ВАЖЛИВІ!**

Ініціатива Національної спілки журналістів України!
ЖУРНАЛІСТИ ВАЖЛИВІ

Редактор "Прапора перемоги" Борис Чикало: "Журналісти мають бути найрозумнішими людьми"

— Ви вже декілька років б'єте на сполох стосовно долі місцевих видан, говорили про проблеми з фінансуванням газети "Прапор перемоги", і в фейсбуці часто наголошували на відсутність підтримки. Про яку підтримку йдеться?

— Почну з того, що газета на якийсь час "закривалася". Свого часу у неї було два засновники: Охтирська міська і Охтирська районна ради. Але наприкінці 2006 року міська рада вийшла із засновників і створила собі радіокомпанію, вирішивши, що цього достатньо. А вже через пів року районна рада самостійно не змогла потягнути газету і її випуск було призупинено. Тоді газету фінансували засновниками, тобто радами, і були комунальними підприємствами. Тож півтора року газета не виходила зовсім, у 2009 році вийшли чотири її номери, у 2010 — два. І лише у 2011 році випуск газети повністю відновився — вона почала виходити щотижня.

Але ж за цей час вона втратила своїх читачів, які почали читати інші газети. Через кілька років прийняли закон про реформування державних і комунальних ЗМІ, і в кінці 2018 року, в останні дозволені для цього дні, наша газета реформувалася, тобто районна рада вийшла із числа засновників.

Так ось, щодо фінансування. Навіть тоді, коли районна рада була засновником газети, вона практично зовсім їй не допомагала. Як і райдержадміністрація. За висвітлення своєї діяльності, як це передбачено законом, вони майже не платили — це були такі копійки, що смішно й говорити. Ми практично завжди ледве існували. А що вже тоді говорити про зараз? Хоча згаданим законом про реформування друкованих ЗМІ саме таким виданням надається пріоритетне право на укладення договорів про висвітлення діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Але чи багато керівників органів влади зважають на цю норму закону? Та й не тільки на цю. Можна ж на власний розсуд вирішити, на яке видання виділяти витратити бюджетні кошти.

А в Охтирці складніше ще й тому, що тут велика конкуренція між виданнями: зараз у нас три газети залишилися, ще рік тому було чотири, років три тому — п'ять,

трохи більше — шість! Тобто газети поступово зникають, але конкуренція між ними, — за рекламу, оприлюднення офіційних матеріалів органів влади, за читача, врешті решт, залишається.

— У фейсбуці ви писали, що «Прапор перемоги» — єдине проукраїнське ЗМІ в місті, і наголошували на тому, що завжди займає проукраїнську позицію. Наскільки, з вашого погляду, серед ЗМІ в Охтирці існує проблема відсутності позиції як такої або наявності проросійської?

— Мабуть, не зовсім коректно мені коментувати це питання стосовно колег. Та й починаючи з 24 лютого вони поки що не виходять. І справа не тільки у мові газети — тільки її недостатньо. У проукраїнській газеті, як на мене, мають бути публікації, що пов'язані з історією України, боротьбою українців за незалежність, передусім, з трагічними її сторінками, як то голodomори, політичні репресії тощо.

Але на мові хотів би трохи зупинитися. Знаю, що декому в Охтирці «Прапор перемоги» не подобається саме через те, що він видається виключно українською мовою. Але, на мою думку, інакше і бути не може. Принаймні, за цей період, що я працюю в газеті, жодного слова не дозволив написати російською, ну, хіба що так, як на тій картинці, де написано «Известия», у ювілейних номерах видання. Але тут нікуди не дінешся: у 1917 році, коли вийшов перший номер газети, вона називалася «Известия Ахтырского совета Рабочих».

Не дозволяв собі російську мову, тоді як інші видання у місті виходили переважно нею, навіть упродовж восьми років російсько-української війни. Так ось, узявши сумарний тираж охтирських друкованих видань і пропорції української/російської мов у них, можна було зробити висновок, що наше населення відсотків на 70% російськомовне. Але ж це зовсім не так.

Виправити таку ситуацію мали положення закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», окремі з яких набрали чинності 16 січня 2022 року і стосуються видань державної і обласної сфери розповсюдження. У відповідності з ними, якщо газета видається недержавною мовою, одночасно має видаватися її тираж державною мовою, і

Борис Чикало — редактор охтирської «районки». Зазвичай у рубриці «Журналісти важливі» ми розповідаємо про людей, які повністю присвятили своє життя журналістиці, але це — інший випадок. У «Прапорі перемоги» Борис Чикало прийшов вісім років тому, але одразу на посаду головного редактора. Хоч і без фахової освіти, але з величезним життєвим досвідом вчителя, держслужбовця і трішки журналіста. Втім, нетривалий стаж роботи в журналістиці нашого співрозмовника врівноважує вік видання, яке він очолює. А газета нещодавно відзначила свій 105-ий день народження.

Сьогодні видання повністю лежить на плечах редактора, бо він — і єдиний у редакції журналіст. Але, попри навантаження та фінансові труднощі, Борис щодня наполегливо працює, щоб видання жило. Про нього, про газету, загалом про проблеми «районки» і журналістику в час війни — наша розмова.

він має бути в продажі там, де продається газета недержавною мовою. Теж саме щодо передплати — у читача має бути вибір. Чи всі знають про це, і чи бачили зміни після 16 січня?

— Трішки про війну. Як для вас почалося повномасштабне вторгнення росіян 24 лютого і чому ви не поїхали Охтирку?

— Почалося з того, що вранці я, як і всі, почув новини. Зателефонував бухгалтеру, сказав, що ми сьогодні лишасмося вдома. Думок поки що не було зовсім, хоча колеги із Богодухова, Львівщини, Тернополя пропонували приїхати до них разом із родиною, але це було проти моєї совісті, не міг я місто покинути. Тож хотів би усій їм подякувати за протягнуту руку допомоги.

Спочатку поширював на сторінці газети у Фейсбуці відеоролики міського голови, який розповідав щоранку про ситуацію в місті; знаходив чи готував інші необхідні людям матеріали. Потім зрозумів, що не в кожного є такий смартфон, на якому зручно дивитися ці відео. Та й інтернету у місті довго не було, щоб скористатися комп'ютером. То почав їх писати в текстовому форматі — розумів, що дуже важливо, щоб побільше людей почули ті звернення міського голови, дізналися, що відбувається в місті. Так, це забирало чимало часу, але помітив, що такі публікації на сторінці газети у фейсбуці збирали значно більше переглядів, бо для багатьох людей набагато зручніше прочитати в тексті.

Отак тоді щодня працював із Фейсбуком, знаходив найважливіші матеріали, поширював їх, і мріяв, коли вдасться відновити випуск газети.

Щойно вдалося це зробити, як через тиждень ліг до лікарні в Сумах і звідти випустив два наступні номери. І інтерв'ю брав по телефону, і, мабуть, там декого дістав зі своїм ноутбуком. Але ж допустити те, щоб не відправити газету до друку, чи зробити це на день пізніше, не міг. Не допускав такого жодного разу і в попередній майже вісім років роботи, крім півтормісячної перерви у березні та квітні 2022-го.

— В інтерв'ю НСЖУ ви говорили, що після «прильоту» в міськраду, припинення редакції теж постраждало. Де і як ви зараз працюєте?

— Будівля, в якій ми орендуємо приміщення, залишилася без вікон, внутрішні двері порозлігалися на шматки, стеля осипалася і таке інше. У приміщення потрапити ми не могли, мабуть, із тиждень, бо не відкривалися вхідні двері. А там ще чимало й інших кабінетів. Коли змогли зайти, всередині було мінус десять. Тож вивезли комп'ютерну техніку додому, дещо вийшло з ладу. Зараз продовжуємо працювати переважно дистанційно, але за потреби — й у редакції, зустрічаюся з людьми також в інших місцях, приміром, у них на роботі.

— Ваша газета — найстарша в області, її виповнилося 105 років. Як змінювалося її життя на вашій пам'яті? Як сьогодні вона конкурує з іншими охтирськими медіа?

— За радянських часів це була єдина газета у місті, а вже з початком української незалежності поступово почали з'являтися й інші. Я вже згадував про кількість газет, що виходили в Охтирці — можливо, в усій Україні не було такого прецеденту, щоб стільки їх було на таку кількість населення.

Звичайно, чим більша конкуренція, тим важче мати великий наклад, та і за той період, коли газета не виходила, вона втратила своїх читачів. До того ж, коли газети підпорядковувалися радам, ніхто навіть не задумувався про таке питання, як продаж газети, через що люди, які її не передплачували, могли навіть не знати про її існування.

Коли я прийшов у «Прапор перемоги» у 2014 році, газета не продавалася зовсім. Пройшов по декількох точках у центрі міста, де продавалися інші видання, але у більшості з них мені відмовили. Причому, без жодних пояснень. Здогадувався, кому це було невигідно.

Навіть зараз, під час війни, в одному з магазинів, де ми продавали газету ще декілька місяців тому, мені відмовили: «Поки що газет ми не продаємо». Ну, я так розумію, до того часу, доки не почнуть виходити інші. Прикро, що таке трапляється, та ще й у воєнний час, коли люди особливо потребують правдивої інформації.

— Ви часто говорите про конкуренцію, це конкуренція між самими медіа, чи, на вашу думку, тут замішані якісь конкретні люди?

— Ну, вважусь мірою, можливо, й медіа, але без політики, якої занадто багато в нашому житті, тут не обійшлося. Узяття хоча б те протистояння, що донедавна було в міській раді з приходом нового міського голови. Газети «Прапор перемоги» воно теж торкнулося.

— А ви займали якусь позицію?

— Намагався, наскільки це можливо, займати нейтральну позицію, об'єктивно передавати те, що відбувається на сесіях. Так, були мої коментарі. А як інакше, коли не приймаються важливі для міста і людей рішення, коли не виділяються гроші на лікарню або якісь інші соціальні потреби, депутати бойкотують чи блокують роботу ради. Тут, вважаю, без коментарів не обійтися.

— Ви намагався завжди займати проукраїнську позицію, патріотичну, але чи немає у вас відчуття, що назва «Прапор перемоги» віддає радянщиною?

— Воно в мене завжди було. Навіть був випадок років три-чотири тому, коли один чоловік якось запитав у мене, де я працюю. Сказав: «У «Прапорі перемоги». А він у відповідь: «Це в отій комунальній газеті?!» Та ні, — кажу, — можливо, 25 років тому вона й була такою, але зараз це зовсім інша газета.

Справа в тому, що, відповідно до закону про реформування державних і комунальних ЗМІ, щоб розраховувати на державну підтримку, реформовані ЗМІ не можуть протягом 15 років змінювати назву газети. Це донедавна й стримувало. Так ось, у законі зазначено, що реформованим ЗМІ надається перевага у висвітленні діяльності влади, тобто в платних публікаціях, але на Охтирщині цього, насправді, немає. Інше, це не менш 15 років, доки виходить газета, редакція звільняється від орендної плати за приміщення.

Я рік тому звертався до народного депутата по нашому округу, щоб він ініціював зміни до згаданого закону, бо мене дійсно хвилювало це питання. Розповів йому про ситуацію, зазначив, що з чинного закону варто прибрати усього три слова — «збереження його назви» у тій статті, де йдеться про державну підтримку. Але він категорично відмовився. Хоча інколи нардепи ініціюють зміни до законів, яким усього декілька місяців, а тут уже шість з половиною років пройшло.

— Наскільки змінилася журналістика від початку вашої медійної діяльності і до сьогодні? Які зміни ви спостерігаєте протягом кількох останніх місяців?

— Думаю, що журналістика змінювалася всі ці роки, як, власне, постійно змінюється усе, що нас оточує. Головне — з кожним роком друкованим ЗМІ виживати стає значно складніше. Особливо, з поширенням інтернет-ЗМІ, численних новинних сайтів, соціальних мереж. Чи можна їм довіряти, — це вже зовсім інше питання. Чи вся інформація там достовірна? Дуже сумніваюся.

Так що зміни є, але вважаю, що для друкованих ЗМІ вони не в кращу сторону. Припускаю, що в друкованих виданнях поступово стає менше власних, більш цікавих, «живих» матеріалів. Причина проста: щоб вижити, редактори газет хапаються за будь-яку платну публікацію, яка нікому не цікава, а потрібна лише замовникам.

В останні місяці журналістика, звичайно, теж змінювалася. Восні дії негативно вплинули на ЗМІ в тому плані, що вони втратили доходи, рекламодавців. Змінилася й вимоги до ЗМІ: тепер далеко не про все можна писати, не все фотографувати. Далеко не усі люди хочуть, щоб про них зараз писали, згадували про їхню родину.

Приміром, у нас в Охтирці три тижні працювала кухня благодійної організації зі США, готувала по тисячі обідів щодня і роздавала їх охтирянам. З її працівниками і добровільними помічниками я кілька разів зустрічався, спілкувався, писав про них, але не усі заохотили називати свої прізвища. А одна з помічниць, із Охтирки, навіть імені свого не назвала.

Або інший приклад: один із фермерів з Великописарівщини щодня привозив до Охтирки хліб і безкоштовно його роздавав. Тоді наш район постійно обстрілювали. Я поспілкувався з людиною, яка його роздавала, запитав чий хліб, звідки, прізвище фермера, але постало питання: от я зараз про нього напишу у Фейсбук, а завтра ця людина буде сюди їхати і, не дай Бог, потрапить під обстріл. Я ж собі цього ніколи не пробачу. Всі ж розуміли, що відбуваються наводки, що вороги надто точно іноді в ціль потрапляють, Отак сто разів задумуєшся, що і як варто зараз писати.

Звичайно, є багато задушок поспілкуватися і з військовослужбовцями та їхніми родинами; з волонтерами я в міру можливості спілкуюся, але знову ж таки не усі погоджуються на персоналізацію. А для мене у цьому випадку головне — не нашкодити людині.

Але в цілому значення журналістів виросло під час війни. В інтернеті чимало фейків, неправдивої інформації, то ж саме від професійних журналістів люди мають отримувати перевірену правдиву інформацію, їм у першу чергу мають довіряти. І від їхнього слова багато що зараз залежить, можливо, навіть життя людей. Це моя думка.

— Яке майбутнє ви бачите сьогодні для найстаршої газети Сумщини?

— На жаль, безраднісе. Думаю, якщо ситуація не зміниться, газету доведеться закрити уже цього року. Я розумію свою відповідальність перед читачами, перед передплатниками, навіть не зважаючи на те, що в Україні продовжується війна, але все до того йде. Оптимізму, чесно кажучи, дуже мало. Врятувати газету зможуть хіба що суттєва підтримка рекламодавців, спонсорів і місцевих чиновників, якби ті нарешті повернулися до неї обличчям. Чимало залежить і від передплатників. Приміром, від тих земляків-охтирян, хто проживає десь за кордоном чи в столиці. Передплатити газету своїм рідним для них було б дрібницею. Та передусім залишаюся з думкою, що на місцеві видання, перш за все ті, що виходять у прикордонних районах, мала б звернути увагу держава та підтримати їх.

Спілкувався Анатолій СЕРДУК, студент кафедри журналістики та філології Сумського державного університету